

Štampa vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 7 d h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejema.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 24.

V Mariboru, dne 15. junija 1899.

Tečaj XXXIII.

Gorje tebi, Avstrija!

V 21. šte. je «Slv. Gsp.» poročal, da so graškega c. kr. avskultanta Karla Fraisa zaprli pre zaradi veleizdajstva*); tudi je o njem bilo znano, da se je mnogo trudil za razširjanje protestantizma po Štajarskem. Zasedili so ga po nekem pismu, ki ga je bil pisal protestantskemu superintendentu (načelniku dieceze) Mayerju na Nemškem, in koje so našli pri protestantskem župniku Everlingu, katerega so bili 26. aprila t. l. na Dunaju radi veleizdajstva zaprli. V tem pismu Fraiss natanko poroča o delovanju zaupnih mož, ki agitujejo za prestop k protestantizmu in njih uspehih na Štajarskem, govori o potrebi skrbne, razširjene in trdne organizacije, opisuje dosedanje delovanje po mestih in trgih, obljubljuje, da se bode sila agitacije v kratkem vrgla na kmetsko ljudstvo (glej v zadnji št. notico «Blagovestni lističi!» — Op. ured.), toži, da je premalo denarja za prirejanje shodov in dovoljno razpošiljanje spisov, nazznanja, da bo kmalu poprosil večjih podpor kakor doslej, in konča z besedami: «Rim se ni sezidal v enem dnevu, mi ga tudi v enem dnevu ne bomo razdrli.»

Med tem pa se je pokazalo, da je Fraissu vrl sodrug Avrelj Polzer, umirovljen profesor in sedaj urednik nekega graškega prusakega lista. 8. t. m. vršila se je v Gradcu obravnava. Predsed. je bar. Neugebauer, tožil drž. prav. Amschl, zagovarjala pa sta Fraisa dr. Uranitsch (Uranič), Polzerja dr. Derschatta (Držata), tisti, ki je oče sūdmarke.

*) Kar pa se ni posrečilo!

Pomisliti nam je, da je Fraiss c. kr. avskultant, to je človek, ki postane v enem, v dveh letih, včasih še prej sodnik, in že uživa cesarsko plačo. Polzer pa je svoje dni bil vzgojitelj avstrijske mladine. Oba sta protestanta; kedaj se je Polzer odpovedal katolški veri, tega ne vemo, Fraiss se je l. 1896.

Od dne, ko je bil Fraiss zaprt in do dne obravnave, je sodišče imelo čas stvar dobro preiskati; preiskalo pa je tudi Fraissovo stanovanje. Iz vsega tega dobilo je gradiva dovolj, na podlagi kojega je sestavilo obtožnico. Iz nje posnamemo to-le:

Pravdnistvo je prepričano, da ima protestantsko gibanje le politične namene in da je verstvo le pretveza.

Naravnost reči, kaj se hoče, bilo bi nevarno, pod pretvezo razširitve protestantizma se na dosego tajnega, sicer pa po mestih in trgih vsakemu otroku znanega namena, lahko in brez skrbi dela, ker ima v Avstriji vsako veroizpovedanje pravico obstanka. Da je gibanje zgolj politično, do tega prepričanja je prišlo pravdnistvo po sledečem: V nekem zapisu dne 25. aprila očita Everling nekemu dunajskemu protestantskemu župniku, ker (kakor tam stoji) mrzi gibanje prusakov, ki je proti Avstriji in proti cesarski hiši naperjeno. Dalje tam stoji, da gori omenjeni župnik obsoja zlorabo protestantske cerkve v protidomovinske namene. V Hebu se je 8. aprila brez ovinkov priznalo, da protestantsko gibanje ni versko, ampak politično itd. Skratka: pravdnistvo trdi, da se gre pri protestantskem gibanju le za državne, protiaustrijske namene. Med mnogimi pismi, ki potrjujejo to prepri-

čanje, našel se je tudi rokopis nekega poziva ki je bil svoje dni natisnjen. Ta poziv je spisal Fraiss, in v njem napisal tudi tale stavek: «Le če si po čvrstem delovanju pridobimo spoštovanje severonemških bratov, bode nas kedaj v dneh sile varoval nemški meč.» (Severonemški bratje so Nemci na Nemškem, v rajhu.) Ta stavek se je v tisku na svēt Polzerjev izpuštil. Našla se je pri Fraissu v 14 komadih tudi neka žnana nemška knjižica, ki je skrajno veleizdajska in v Avstriji strogo prepovedana.

Preiskava pa je tudi dognala, da se prusako gibanje vodi zunaj v Nemčiji, in da je bil Fraiss središče tega gibanja na Štajarskem ter v tem smislu neumorno delaven. V Gradcu obstoji odsek za to gibanje, in temu odseku je Fraiss duša. Neki Gieseke na Pruskem mu piše dne 10. maja med drugim: «Priznava se na merodajnem mestu, da Vi sami vseh pisarij nadalje ne morete opravljati. Le pošljite prošnje do prihodnje seje ter v njej povejte, koliko denarja potrebujete.» Večina knjižic, ki so se pri Fraissu našle, je v Avstriji prepovedanih; take knjižice je razpošiljal na stotine in stotine, kakor tudi Polzer. Za razpošiljanje iz Gradca je dal odsek v Draždanah na Nemškem enkrat 200 mark. To je torej nekaj vsebine iz za- tožnice.

Med obravnavo predsednik izjavlja, da je Fraiss bil kot dijak ud nemškega društva «Frankonije», ki goji namene, sovražne avstrijski državi in cesarski rodbini.

Najvažnejše je prašanje, zaradi česa je pravdnistvo obtoženca prijelo. Očitajo jima je, l

Listek.

Jeruzalemsko romanje.

(Piše prof. J. Zidanšek.)

18. Jordan in pridiga ob njegovem bregu; Jeriho; vrnitev v Jeruzalem.

«Hajd k Jordanu!» Razveselili smo se vsi, ko je naš voditelj tako zaklical, ker ob mrtvem morju je silno žalostno in strašno. Tudi neverni popotniki, ki prihajajo iz celega sveta obiskat mrtvo morje, se prepričajo, da je to celo posebno čudno jezero, kakršnega ni kje drugje na zemlji. Leta 1848. je bil prišel iz Amerike cel komisijon preiskavat mrtvo morje in reko Jordan in njihov načelnik Linh je zapisal ob koncu svoje učene razprave to-le: «Neverni in polni dvomov smo prišli tu sem; ko smo pa 22 dni marljivo in strogo vse preiskovali, smo spoznali in soglasno sklenili, da se svetopisemsko poročilo v 1. Mojz. knjigi o poginu mest, ki so nekđaj stala na planjavi Sidim, celo strinja z dejansko resnico.» Mrtvo morje je in ostane neizbrisljiv spomenik, da je Bog pravičen, pa tudi strog in strašen sodnik.

Od severne strani mrtvega morja do Jordanovega brega, kjer je sv. Janez Krstnik

krščeval, vozili smo se še dobro uro po peščenem puščavinem tlaku, in sicer najprej nazaj proti Jerihi, potem šele krene pot proti vshodu. Pozdravljam te srčno Jordan, sveta reka, ki si posvečena po krstu Najsvetejšega; želim se tudi jaz poskropiti s tvojo vodo, ki je kropila in močila telo Najčistejšega! — Jordan je edina večja palestinska reka, ki nikdar ne usahne; struge vseh drugih rek in potokov so namreč več ko pol leta prazne in suhe; na pr. v cedronskem potoku ni bilo ob času našega bivanja v Jeruzalemu ne kapljice vode. Jordan izvira na visoki gori Hermon, raz katero naglo dirja v dolino; teče skoz blatno Meromsko jezero in se umije v jezeru Genezareškem. Njegova struga razdeli po dolgem vso judovsko deželo v dva dela, ki sta med seboj zelo različna; zelenje in življenje nahaja se le tam, do koder Jordan zemljo namaka in zato je videti z vrha kake bližnje gore, kakor bi bila ob Jordanovem bregu nasajena dva gosta drevoreda ali kakor bi ga spremljala dolga procesija z zelenimi vejami v rokah. Da, mirno in veličastno teče sveta reka po lepi Jordanski dolini; toda nazadnje jo čaka žalostna usoda, smrt — v mrtvem morju; sicer pa Jordan ne premine celo, ampak le to se pogrezne, kar je v njem zgolj tvarnega in težkega, drugo pa spuhli proti nebesom v slavo Stvar-

niku in Odrešeniku! — Je-li Jordan lepa in velika reka? Voda je redko kedaj čista, ker priteka s snežnikov in je v strugi vedno dovolj blata. Mene je Jordan spominjal na kalno Voglajno pri Celju in pa tudi na Pesnico, ki teče ob vznožju slovenskih gor, samo da je precej širši in ima na nekaterih krajih po več strug. Hiše ali vasi ni bilo videti v celem okraju in tudi ne visokih dreves, nego le vrbinje in grmovje, v katerem žvrgolijo razno barvane ptice pevke, a kjer se tudi skriva krvoločni leopard in šakal in druga zverina. Kopati se v Jordanu je precej nevarno, ker človek lahko zabrede v blato in obtiči v njem; pa vsi tisti, ki so se bili kopali v mrtvem morju, morali so si zdaj v Jordanu umiti svojo oljnato in slano kožo. Pa najbolj pomenljivo za nas romarje je bilo to, da smo se tu ob Jordanskem bregu, kjer je bil krščen Kristus, «Jagnje Božje, ki odjemlje grehe sveta,» udeležili daritve svete maše; šotor so namreč hitro postavili in pod njem pripravili prenesljiv oltar. Tudi pridigo smo poslušali, na istem kraju, kjer je sv. Janez Krstnik ljudem oznanjal pokoro; nisem mislil te pridige tukaj objaviti, toda 1. ker se je ta vršila na tako znamenitem kraju in 2. ker jo je govoril tisti nemški Čeh, kateremu smo se že parkrat smejali radi njegove nerodnosti v drugih rečeh, zato Vam

da sta bila uda tajne družbe in 2., da sta razširjala prepovedane spise.

Z ozirom na prvo točko sta se zatoženca oprala trdée, da ni bilo nič tajnega, z ozirom na drugo točko bila pa sta obsojena. Frais, kateri je zaradi motenja nočnega miru bil doslej že dvakrat kaznovan, ima plačati 100 gld., Polzer, ki je bil doslej kaznovan enkrat zaradi razžaljenja straže, večkrat pa zaradi razžaljenja časti, 25 gld. globe. Zapora ni dobil nobeden, Frais se je takoj izpustil.

Ker smo na Avstrijskem, k tej obsodbi nimamo drugega nič opomniti kakor to, da nemških Fraisov in Polzerjev po naših sodiščih in šolah ni malo, in da državi, ki ima za uradnike take ljudi, preti velika nevarnost.

Iz Berolina...

Ako bi kmet ne hotel jemati domačih delavcev na delo, ampak bi si jih naročeval iz tujine, niti trenotek bi nihče ne dvomil, da kmet zatiruje domače delavce, da jih hoče izstradati. Kar velja o kmetu, velja tudi o štajarskem deželni odboru. V Mariboru je postalo na vinarski in sadjarski šoli izpraznjeno mesto učitelja za sadjarstvo in sočivjarstvo. Deželni odbor je razpisal mesto do 10. majnika. Dasi se je oglasilo za izpraznjeno mesto tudi mnogo domačih prosilcev, se deželni odbor ni oziral na nje, ampak je vzel nekega gospoda Bridajsa iz Berolina.

Tako ravnanje deželnega zbora je naravnost škandalozno. Naš deželni odbor jemlje kruh našim domačim ljudem ter ga daje tujcem iz pruskega kraljestva. Deželne stroške morajo plačevati domačini, deželne službe pa dobivajo tujci. Pred kratkim je došel ravnatelj vinarske šole iz nemškega cesarstva, zdaj je prišel za njim že tudi jeden učitelj.

Razžaljivo pa je tako ravnanje še posebej za nas Slovence. Na vinarski šoli v Mariboru je letos 37 učencev in izmed teh sta 2 Nemca, vseh drugih 35 pa je Slovencev. In največ izmed teh 35 Slovencev ne zna nemški do cela nič, ali jo le lomi s silo. Naravno bi bilo, da dajejo slovenskim mladeničem slovenske učitelje, a delajo pa ravno nasprotno. Že to nam ne bi moglo biti po volji, ako nam dajejo avstrijsko-nemške učitelje, kajti slovenski kruh naj jedo Slovenci, celo neodpušljivo in izzivalno pa je, ako hodijo našim slovenskim mladeničem po učitelje na Prusko. Tega niti nočemo omeniti, kako slabo upliva na domoljubni čut, ako se prezirajo domači ljudje in se nam vsiljujejo

tujci iz Prusije. Deželni zbor bi se vsekakor moral tudi ozirati na gojenje avstrijskega domoljuba.

Naj bo Slovenec, Nemškutar ali Nemec, če je le pošten Avstrijec, vsak mora odločno obsojati tako počenjanje štajarskega deželnega odbora. Da deželni odbor v tem slučaju ni prav ravnal, spoznava na tihem že bržkone sam. Kajti dočim ob enakih prilikah razbodbna po vseh listih, da je pridobil za kako solo novo učno moč, počepnil se je tokrat v kot ter ostal tih kakor miš.

Mi se le čudimo, da naš deželni odbornik in naši poslanci niso opozorili slovenske javnosti na ta deželnoodborni korak. Sploh se o mariborski vinarski šoli tako rado molči in molčalo se je tudi letos za časa deželnozbornskega zasedanja. In vendar se imamo o tej šoli pritožiti v mnogoštevilnih ozirih. Slovenci moramo kmalu opustiti krotkost, kajti v boju ni krotkost na pravem mestu, ampak smelost in hrabrost. Naši somišljeniki pa naj nesejo najnovejši ljubezenski dokaz našega deželnega odbora nasproti nam Slovincem med ljudstvo ter mu povejo, da se drugače ne moremo ogniti enakim dejanjem, nego da se ločimo od Gradca in postanemo samosvoji z lastno upravo.

Dovršena nagodba.

Pri urejevanju skupnih zadev za avstrijsko in ogrsko državno polovico je nastalo v zadnjem času med totranskim in onostranskim ministerstvom veliko nesoglasje. Zdelo se je, da se ministri ne bodo mogli pogoditi, in da se bliža čas, ko Avstrija in Ogrska ne bosta imeli nič skupnega, razven vladarja. Toda v zadnjem času so Ogrri odnehali nekoliko od svojih zahtev, odnehali so tudi avstrijski ministri in tako je prišlo do sporazumljenja. Mi Avstriji se pač preveč bojimo ločitve od Ogrske, čeprav bi nam v sedanjem času taka ločitev le koristila.

Materni, a ne občevalni jezik!

Kakor se po časnikih bere, delajo se že priprave za prihodnje ljudsko štetje. Samoodsebe se razume, da Slovenec sprejemaj le slovenske tiskovine. Ali mnogo važneje je kaj drugega, je rubrika »občevalni jezik.« Na vsem svetu moramo cislitvanski Slovani edini trpeti sramoto in krivico, da vlada zapisuje občevalni ne pa materni jezik v ta namen, da dobi na papir več Nemcev oziroma Lahov. Kar je pa na papirju, to nam potem, kadar se gre za kak ukrep, ki bi nam bil koristen, z veseljem tišči pred zobe, da ga lahko od-

bije; s temi podatki nas torej narodno zatirava. Ali bodo slovanski poslanci mirno čakali in gledali, da se nam še nadalje pred svetom dela sramota in krivica? Ali ne bodo od ministerstva za notranje stvari odločno zahtevali, da se pri štetju določuje materni jezik? Nemški poslanci vedo zabranjevati, kar bi nam bilo pravično, in če tudi v zadnjem trenutku, naši pa bi si ne vedeli pomagati, kadar gre za stvar dalekosežne važnosti?

Koroški Slovenci umirajo.

Vedno tužneje je stanje koroških Slovencev. Na gospodarskem in prosvetnem polju jih uničujejo. Nemški graščaki nakupujejo slovenska posestva, in kjer je prej stanoval prost kmet, tam sedaj zdihuje tlačan hlapec. In da bi ti hlapci in njih otroci lahko občevali z nemškimi plemenitši v blaženi nemščini, tlačijo slovenske otroke v nemške šole. Da se le navadijo nemških zvokov, dovolj je, sicer pa naj ostanejo neuki, to je za ošabno gospodo mnogo boljše. Štajarski Slovenci naj se branijo nemškega upliva z vsemi silami, sicer bo nas zadela kmalu enaka usoda kakor uboge koroške Slovence.

Rusija v slavlju.

Rusi so slavili dne 7. junija stoletnico rojstva velikega pesnika Aleksandra Sergejeviča Puškina, kateri je dal ruskemu slovstvu zopet pravi slovanski značaj. Omenjeni dan je bil pravi narodni praznik, katerega se je udeležil vsak Rus, od carja do zadnjega delavca. A ne samo Rusi so praznovali ta dan spomin Puškinov, ampak tudi zavedni krogi vseh drugih slovanskih narodov, tako da se je ta dan jasno pokazalo stremljenje po prosvetni uzajemnosti vseh slovanskih plemen.

Dopisi.

Iz Hajdine. (Zadružno gibanje.)

Tukajšnje »Kmetijsko bralno društvo« je priredilo v nedeljo, dne 11. t. m. po večernicah v prostorih g. Gregoreca poleg cerkve prvi podučni shod. Društveni predsednik, gospod A. Š. otvori shod in da besedo društvemu podpredsedniku, gsp. Fr. H.; ta pozdravi vse navzoče, obžaluje odsotnost dveh društvenih odbornikov in preide k prvi točki podučnega reda: »Kako hočemo dandanes pomagati našemu kmetovalcu?« Govornik povdarja važnost kmečkega stanu za celo državo in posebej za nas Slovence: On je glavni steber mile Avstrije in glavni steber naše slovenske

le podam v nastopnih odstavkih govor profesorja Placida Rota iz reda sv. Norberta:

Nedavno smo bili pri mogočnem Nilu, ki je pravi vir zemeljskega blagoslova za egiptovsko deželo. Ko se je pa pred več tisoč leti ošabni Faraon drzno uprl božjemu povelju, da mora spustiti izraelsko ljudstvo, ki je milo stokalo pod neznosnim egiptovskim jarmom, se je spremenila ta velereka na čuden način v kri — za kazen prevelike Faraonove trdovratnosti. Zrl smo v duhu tudi ono usodepolno morje, čigar valovje se je na božji ukaz razdelilo, da je moglo izraelsko ljudstvo iti po suhem skoz morskoglobočino. Toda kakor je Bog z velikim čudežem omogočil prehod Izraelcem skoz morje, tako je s hudo kaznijo kaznoval Faraona in Egiptčane, ko so z veliko vojsko drli za Izraelom. Zakaj »ko je Mojzes stegnil roko proti morju, se je vrnilo ob prvem svitu na prejšnje mesto: nad bežeče Egiptčane so pridrele vode in Gospod jih je potopil sredi valov.«

Tudi danes stojimo na pobočju vodovja, ki je ravno tako pozorišče velikanskih, čudapolnih dogodkov. Tudi Jordanovi valovi so se na povelje božje razdelili, da je moglo izraelsko ljudstvo iti po suhem v deželo, katero je Bog že njegovim očakom obljubil. Tudi v drugi knjigi kraljev beremo nekaj sličnega. Prerok Elija je udaril s svojim

plaščem po valovih, ki so se takoj razdelili in tako je šel on in njegov spremljevalec in naslednik v preroški službi, Elizej, brez ovire čez Jordan.

Da, nadnaravna dejstva označujejo že v predkrščanski dobi to velepomembno reko sv. dežele; tu so se pa tudi vršili dogodki, ki morajo zdatno utrditi krščansko mišljenje in čuvstvovanje. In res! Poročajo nam o njih evangelijski poročevalci, sv. evangelisti. Sv. Matevž pripoveduje o tem v svojem 3. poglavju. Predočuje nam sv. Janeza Krstnika, ono izvanredno prikazen, ki je takorekoč mejnik med staro- in novo zakonskim božjim kraljestvom in katerega je že prerok Izaija oznanil kot glas vpijočega v puščavi. Velike svetovne dogodke napovedujejo navadno značilna znamenja in zgodovinski, svetovnim osebam pripravljajo pot različni predhodniki. Kako bi tedaj mogel biti brez napovednika, brez predhodnika On, ki je središče svetovne zgodovine, ki je žarno solnce na nadzemskem nebu?

Ta znameniti zadnji prerok stare zaveze in predhodnik Zveličarjev je ravno Janez Krstnik. Predno je Jezus, kateremu je pripravljaj pot, nastopil javno med svetom, da uči svoj božji nauk, se je podal Janez Krstnik v samotno puščavo med Jeriho in Jordanom, oblečen v raševo obleko iz kameljih dlak.

Njegova jed so pa bile kobilice in divji med. Mogočno je oznanjeval pokoro in mnogo jih je spreobrnil njegov klic: »Delajte pokoro, zakaj nebeško kraljestvo se je približalo. Storite vreden sad pokore, ker sekira je že nastavljena drevesom v korenine.« Tedaj je pa šel k njemu Jeruzalem in vsa Judeja in ves kraj ob Jordanu, in so bili krščeni od njega v Jordanu in so se obtožili svojih grehov. Ta Janezov krst ni bil sicer zakrament, kakor je to Kristusov krst, katerega je postavil, čigar milost je sad Kristusove smrti na križu, ni pa tudi samo zunanji, brezpomemben obred. V stari zavezi so namreč razne telesne nepopolnosti storile človeka nečistega, to je, dotičnik se ni smel udeleževati svetih obredov in daritev, ampak se je moral, če je hotel biti očiščen, umiti z vodo. Povod temu telesnemu očiščevanju je pa nagnjenje človekovo do greha. Zato je telesno umivanje nekak simbol ali znak notranjega očiščevanja, namreč naša duša se očisti nesnage greha; zato beremo: in obtožili so se svojih grehov. Vsi, ki so se podali ven v puščavo s srčno željo zadobiti mir srca, so odkrili z obtožbo svojih grehov svojo človeško naravo, ob enem pa tudi želeli se udeležiti Kristusovega odrešenja.

Kar Janezov krst samo predočuje, to podeljuje Kristusov zakramentalni krst: nad-